

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, професора
Ігоря Григоровича Андрущенко на дисертацію
Сергія Сергійовича Гайдая на тему «Публічне адміністрування
у сфері захисту земельних ресурсів України», представлену до захисту
у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ
на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право

Актуальність теми дослідження. У контексті сучасних глобальних екологічних змін питання охорони та ефективного використання земельних ресурсів набуває підвищеної актуальності як на рівні окремих держав, так і у міжнародному вимірі. Земельні ресурси виступають ключовою складовою природно-ресурсного потенціалу країни, слугують територіальною основою соціально-економічного розвитку, матеріальним підґрунтям господарської діяльності та важливим чинником забезпечення продовольчої та екологічної безпеки. Водночас активні процеси урбанізації, кліматичні зміни, деградація ґрунтів, зростання техногенного навантаження, неефективне використання земель, а також наслідки воєнних дій спричиняють системне погіршення якісних характеристик земельного фонду.

У ХХІ столітті в Україні фіксується істотне зниження якості земельних ресурсів, що обумовлено комплексною дією воєнних, техногенних, кліматичних та антропогенних факторів. Земля, будучи базовим елементом національного природно-ресурсного потенціалу та основою продовольчої безпеки, зазнає значних деградаційних змін. Серед найбільш критичних проявів варто виокремити хімічне забруднення ґрунтів, руйнування їхньої структури внаслідок бойових дій і мінування територій, розвиток ерозійних процесів, виснаження гумусного шару, а також негативні наслідки нераціонального землекористування. В умовах збройної агресії масштаби пошкодження та забруднення земель істотно зросли. Паралельно кліматичні зміни посилюють процеси опустелювання, знижують рівень вологозабезпечення та підвищують частоту екстремальних погодних явищ, що значно ускладнює відновлення деградованих територій.

За таких обставин особливої ваги набуває створення дієвої системи публічного управління у сфері охорони та відновлення земельних ресурсів, удосконалення нормативно-правової бази, а також запровадження сучасних інструментів моніторингу, рекультивації та екологічного контролю. Важливим є наукове обґрунтування підходів до відновлення земель, гармонізація національної політики із міжнародними стандартами сталого розвитку та інтеграція екологічних пріоритетів у процес повоєнної відбудови країни, що визначає вагому теоретичну і практичну значущість обраної тематики дослідження.

У цьому зв'язку викає необхідність у всебічному правовому аналізі чинного адміністративного законодавства, процедурних механізмів та інституційних засад, що регулюють формування ефективної системи публічного управління у сфері захисту й відновлення земель. Особливу увагу слід приділити подальшому вдосконаленню нормативно-правового забезпечення, розвитку інструментів моніторингу, рекультивації та екологічного нагляду, а також науковому обґрунтуванню адаптації державної політики до міжнародних стандартів і вимог сталого розвитку в умовах повоєнного відновлення України.

З огляду на це, обрана С.С. Гайдаєм тема дисертаційного дослідження «Публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України» є досить актуальною, оскільки присвячена важливим питанням сьогодення щодо формування ефективної системи публічного управління у сфері захисту та відновлення земельних ресурсів. Таким чином, дисертація С.С. Гайдая є одним з перших комплексних досліджень з питань публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.
Науковий рівень і публікації здобувача на підставі аналізу та порівняння між собою за змістовим сприйняттям є взаємовідповідними та відображають сутність однієї наукової проблематики, що безперечно свідчить про глибоке й ґрунтовне опрацювання теми, її об'єкта та предмета. Вступ характеризується високим рівнем аргументації щодо необхідності опрацювання основних структурних елементів дисертації, вказується їх взаємопов'язаність та компліментарність одне

відносно одного, аналіз змісту, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи свідчить про правильність вибору інструментарію наукового дослідження, його влучність та можливість викладу шляхів розв'язання основних проблем саме завдяки високому науковому рівню відповідної дисертаційної праці.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в десяти наукових працях, серед яких три статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, сім тез наукових доповідей на науково-практичних заходах.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Низка положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, що викладені в дисертаційному дослідженні С.С. Гайдая, отримано вперше або суттєво вдосконалено. Вони мають достатній ступінь наукової новизни. Наукова новизна отриманих результатів впливає з актуальності теми дослідження. Вона полягає також у тому, що сама кваліфікаційна наукова праця присвячена актуальним і малодослідженим публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів та їх відновлення в Україні. Так, здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає у виробленні ефективної системи публічного управління у сфері захисту та відновлення земельних ресурсів.

Вперше сформульовано періоди становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів, визначено поняття «державна політика у сфері захисту земельних ресурсів», «публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», «механізм публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів». З метою вдосконалення механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів, запропоновано зміни та доповнення до нормативно-правових актів, які врегульовують охорону та захист земельних ресурсів в Україні, а саме: Закону України «Про охорону земель», Земельного кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У роботі обґрунтовано нагальну потребу в удосконаленні системи публічного управління у сфері захисту та відновлення земельних ресурсів крізь призму викликів сьогодення.

У дисертаційному дослідженні сформульовано низку положень, що мають важливе значення для науки адміністративного права та діяльності Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України.

Таким чином, дисертаційне дослідження С.С. Гайдая здійснене на високому теоретичному та методологічному рівнях. Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації, відповідають вимогам Положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни та несуть практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість положень, висновків, рекомендацій і пропозицій дисертаційного дослідження С.С. Гайдая не викликають жодних сумнівів. Вони логічно слідує із тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Пропозиції, запропоновані дисертантом, стосовно вдосконалення публічного управління у сфері захисту та відновлення земельних ресурсів України мають важливе теоретичне та практичне значення.

Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII; Всеєвропейської Стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, прийнятої від 23 жовтня 1995 року; Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р; Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженої Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII; Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року

та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 червня 2025 року № 625-р; Операційного плану реалізації Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р; Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 року № 271-р (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 1299 від 09 грудня 2021 року). Роботу підготовлено відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ від 21 травня 2024 року № 326. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 вересня 2023 року (протокол № 20).

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Результати наукового пошуку, що виносяться на захист, отримані завдяки застосуванню комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема діалектичний, історико-правовий, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, структурно-логічний, статистичний та документального аналізу, моделювання тощо.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить комплекс загальних і спеціальних методів наукового пізнання, який дозволив ефективно досягти визначених цілей, вирішити поставлені завдання, а також обґрунтувати отримані результати, висновки та практичні рекомендації щодо дослідження публічного адміністрування у сфері охорони та захисту земельних ресурсів.

Автор зазначає, що обрана методологія й відповідний концептуальний підхід, з урахуванням окреслених завдань і мети дослідження, амбітних цілей щодо розв’язання основних наукових завдань дозволили фундаментально підійти до питання тлумачення загально-правових і спеціальних категорій, окреслити всі необхідні елементи юридичних явищ і підкреслити не лише актуальність

відповідної теми та виокремити й загострити увагу читача на найбільш проблемних питаннях, а й запропонувати ймовірні шляхи їх розв'язання найбільш ефективними інструментами.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення положень дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно містить новітні визначення основних понять, термінів і явищ, що безпосередньо стосуються публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України, а й з огляду на необхідність подальшого вдосконалення відповідних засад в межах науки адміністративного права. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, рекомендації та пропозиції впроваджено та може бути використано в:

– у науковій діяльності – для подальшого наукового опрацювання теоретико-прикладних проблем із публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів (акт Національної академії внутрішніх справ від 24 червня 2025 року № 112-НД);

– практичній діяльності – для вдосконалення публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів;

– в освітньому процесі – при підготовці та проведенні лекційних, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Земельне право», «Екологічне право» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24 червня 2025 року № 114-ОК).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація написана українською мовою, відповідає вимогам, що висуваються до підготовки такого виду робіт. Складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 253 сторінки, із них основний текст дисертації – 204 сторінки. Список використаних джерел розміщено на 28 сторінках і налічує 258 найменувань.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження, викладена українською та англійською мовами.

Розділ 1 «Захист земельних ресурсів України, як об'єкт правового дослідження» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 1.1. «Генезис становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів», присвячено ґрунтовному дослідженню генезису земельних ресурсів України. Сформульовано періоди становлення та розвитку сфери захисту земельних ресурсів та запропоновано основні особливості визначених періодів.

Підрозділ 1.2. «Особливості та принципи державної політики щодо захисту земельних ресурсів», в якому сформульовано авторське визначення державної політики у сфері захисту земельних ресурсів, розкрито її сутність, ознаки та особливості.

Підрозділ 1.3. «Поняття та особливості публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», спрямований на визначення поняття «публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні». Сформульовано та охарактеризовано особливості та сутність публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні. Важливим здобутком є обґрунтування комплексного характеру публічного адміністрування, яке поєднує владно-розпорядчі та сервісно-координаційні функції, забезпечує баланс публічних і приватних інтересів, орієнтується на принципи відкритості, підзвітності та сталого розвитку.

Розділ 2 «Механізм публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 2.1. «Поняття та елементи механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», присвячений дослідженню та визначенню механізму публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України. Виокремлено ключові елементи механізму публічного адміністрування у сфері охорони земельних ресурсів, зокрема: система нормативно-правових актів; публічна адміністрація, що наділена владними повноваженнями у сфері охорони земельних ресурсів; фінансово-економічні інструменти; інформаційні та технологічні засоби; адміністративні процедури.

Підрозділ 2.2. «Нормативно-правове адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», в якому надано детальну характеристику нормативно-правових актів регулювання публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України та їх класифікацію. Запропоновано вдосконалення чинного законодавства, зокрема доповнення окремих норм земельного та адміністративного законодавства з урахуванням наслідків воєнних дій, розширення переліку повноважень органів публічної влади, посилення відповідальності за порушення вимог охорони земель.

Підрозділ 2.3. «Публічна адміністрація як суб'єкт адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів» спрямований на визначення поняття «публічної адміністрації у сфері захисту земельних ресурсів в Україні». Виокремлено основні ознаки публічної адміністрації у сфері охорони земельних ресурсів, зокрема: наявність комплексної та багаторівневої структури органів; забезпечення виконання законодавства у сфері охорони земельних ресурсів; здійснення контролю за дотриманням вимог щодо охорони земельних ресурсів; координація та взаємодія між різними органами влади у сфері земельних ресурсів; відкритість у процесі ухвалення рішень і контроль за їх виконанням; реалізація політики, яка охоплюють не лише землеволодіння та землекористування, але й моніторинг екологічного стану, відновлення земель після забруднення або деградації.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів в Україні» складається з двох підрозділів:

Підрозділ 3.1. «Міжнародний досвід щодо публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», в межах якого проаналізовано міжнародний досвід адміністрування земельних ресурсів, зокрема країн Європейського Союзу.

Підрозділ 3.2. «Ефективність публічного адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів», присвячений виокремленню рекомендації щодо адаптації європейських підходів до національної системи управління земельним фондом, з урахуванням принципів децентралізації, цифровізації та сервісної орієнтованості публічної адміністрації.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження С.С. Гайдая на тему «Публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України» доречно використовувати для підвищення рівня правової культури та правосвідомості публічної адміністрації в сфері захисту земельних ресурсів та суб'єктів землекористування; в освітньому процесі закладів вищої освіти, науково-дослідних розробках наукових установ, при підготовці наукових праць, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. У цілому позитивно оцінюючи кваліфікаційну наукову працю, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, що потребують додаткової аргументації, пояснень у ході публічного захисту або спрямовані на їх врахування в подальшій науковій роботі, зокрема:

1. Автор у підрозділі 1.1 дисертації ґрунтовно досліджує генезис становлення сфери захисту земельних ресурсів, зокрема. Автор акцентує важливість земельної реформи 90-х років в Україні щодо розвитку сфери захисту земельних ресурсів в Україні. Поясніть чому?

1. У підрозділі 2.1 дисертації автор визначає, що публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів постає ключовим чинником державної екологічної політики. Які особливості такого виду адміністрування?

Разом з тим, наведені вище зауваження та пропозиції в основному мають дискусійний характер і слугують підставою для плідної та конструктивної наукової дискусії під час публічного захисту дисертаційної роботи й не впливають на високу наукову цінність дисертаційного дослідження. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю отриманих результатів робота є суттєвим внеском у науку філософію права.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційного дослідження й опрацювання наукових публікацій С.С. Гайдая фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Сергія Сергійовича Гайдая на тему «Публічне адміністрування у сфері захисту земельних ресурсів України», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих дисертантом результатів, дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Гайдай Сергій Сергійович — на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – Право зі спеціальності 081 – Право.

Рецензент:

**професор кафедри економіко-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор**

Ігор АНДРУЩЕНКО

Ігор Андрющенко
ВІДАЛЕННЯ РОБОТИ З
ПОСТІЙНИМ СКЛАДОМ ВІДОКЛУ
КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
М. М. М. М.

